

Тема : «Раціональне природокористування та поводження з відходами»

Професійна та посадова відповідальність транспортного менеджера за організацію контролю персоналу, укладання договорів із підрядниками-сертифікованими перевізниками відходів та дотримання санітарно-екологічних норм.

1. Професійна та посадова відповідальність транспортного менеджера: загальна характеристика

Діяльність сучасного транспортного підприємства, логістичного термінала чи автотранспортного підприємства (АТП) нерозривно пов'язана з інтенсивним антропогенним навантаженням на навколишнє середовище. У цих умовах посадова відповідальність транспортного менеджера виходить далеко за межі традиційного планування перевезень, маршрутизації чи оптимізації логістичних витрат. Менеджер стає ключовою ланкою у забезпеченні екологічної безпеки підприємства, несучи повну адміністративну, цивільно-правову, а в окремих випадках і кримінальну відповідальність за порушення природоохоронного законодавства.

Посадові інструкції фахівця обов'язково передбачають комплексний контроль за дотриманням екологічних стандартів, організацію роботи персоналу з екологічної безпеки, дотримання санітарно-екологічних норм експлуатації рухомого складу та інфраструктури, а також правомірне укладання договорів із сертифікованими підрядниками. Незнання або ігнорування цих обов'язків призводить до серйозних екологічних інцидентів, накладення масштабних штрафів на підприємство та персонального переслідування керівників і менеджерів ланки управління.

2. Організація внутрішнього контролю персоналу та виробничих процесів

Ефективна екологічна політика транспортного підприємства неможлива без чітко налагодженої системи внутрішнього контролю персоналу. Транспортний менеджер зобов'язаний організувати регулярне навчання та інструктажі для працівників ремонтних цехів, водіїв, експедиторів та технічного персоналу.

- **Контроль технічного стану рухомого складу:** Менеджер відповідає за те, щоб усі транспортні засоби підприємства регулярно проходили перевірку на відповідність екологічним нормам (зокрема вимогам стандартів «Євро-5» або чинним нормативам димності й токсичності вихлопних газів). Експлуатація автомобілів із несправними каталізаторами, сажовими фільтрами (DPF) чи паливною апаратурою є прямим порушенням службових обов'язків.

- **Операційний контроль на території термінала:** Персонал ремонтної зони та водії зобов'язані суворо дотримуватися регламентів безпеки під час заправки, обслуговування техніки та зберігання паливно-мастильних матеріалів. Менеджер організовує регулярні перевірки справності обладнання (наприклад, стаціонарних постів обслуговування, систем збору дощових стоків, загороджувальних бордюрів біля

паливороздавальних колонок). Будь-яке порушення регламенту — наприклад, зливання відпрацьованої олії в зливову каналізацію чи несанкціоноване складування шин — повинно негайно припинятися з фіксацією порушників і застосуванням заходів дисциплінарного впливу.

3. Експлуатація інженерно-технічних споруд та дотримання санітарно-екологічних норм

Організація роботи транспортного термінала неможлива без належного утримання інженерних систем очищення, зокрема зливової каналізації та локальних очисних споруд. Транспортний менеджер зобов'язаний забезпечити безперебійну роботу комплексу очищення поверхневого стоку:

- **Контроль етапів очищення:** Менеджер контролює технічний стан пісковловлювачів (які затримують важкі мінеральні частки та пісок), сепараторів нафтопродуктів (де за допомогою коалесцентних модулів* виділяються паливно-мастильні матеріали) та фінальних сорбційних фільтрів.
- **Регламентне обслуговування:** До обов'язків менеджера входить своєчасне укладання угод на обслуговування цих споруд, вивезення затриманого осаду та нафтопродуктів, а також своєчасна заміна сорбційних елементів у фільтрах, щоб уникнути вторинного забруднення стоків.
- **Санітарні норми та звітність:** Менеджер забезпечує дотримання санітарно-екологічних норм підприємства, оформлення паспортів на відходи, ведення первинної облікової документації та контроль за тим, щоб концентрація забруднюючих речовин у скидах не перевищувала гранично допустимих норм (ГДК), визначених чинним законодавством України.

***Коалесцентні модулі** — це спеціальні інженерні елементи у вигляді касет з гофрованими (хвилястими) пластинами, які встановлюються всередині сепараторів нафтопродуктів для інтенсифікації очищення води.

Термін походить від слова «коалесценція» (злиття). У контексті очищення зливових стоків їхня дія полягає в наступному:

- **Злиття дрібних крапель:** У воді після пісковловлювача нафтопродукти часто перебувають у вигляді дрібнодисперсної емульсії (наймікроскопічніших крапельок, які самостійно спливають дуже повільно). Проходячи крізь вузькі канали гофрованих пластин коалесцентного модуля, ці дрібні краплі стикаються з поверхнею пластин і зливаються (коалесцують) у більші краплі.
- **Прискорення спливання:** Згідно із законами фізики, чим більша крапля олії чи нафти, тим швидше вона спливає вгору. Укрупнені краплі стрімко піднімаються на поверхню води, утворюючи щільний шар нафтопродуктів, який згодом видаляється з системи.
- **Підвищення ефективності:** Завдяки розвиненій площі поверхні модулів, сепаратори з такими касетами очищають воду набагато ефективніше і займають значно менше місця, ніж звичайні гравітаційні відстійники.

4. Укладання договорів із підрядниками: вимоги до сертифікованих перевізників відходів

У процесі діяльності транспортного підприємства неминуче утворюються специфічні відходи: відпрацьовані моторні й трансмісійні олії, використані акумулятори, автомобільні шини, що втратили ресурс, фільтри та мули з очисних споруд. Згідно із законодавством України у сфері управління відходами, підприємство-утворювач не має права самостійно вивозити небезпечні відходи або передавати їх неспеціалізованим організаціям.

Перевірка ліцензій та дозвільних документів: Перед підписанням договору менеджер зобов'язаний перевірити наявність у підрядника чинної ліцензії Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України на провадження операцій у сфері поводження з небезпечними відходами (збирання, перевезення, оброблення, утилізація). Також перевіряються договори підрядника із кінцевими переробними заводами.

Істотні умови договору: Договір повинен чітко визначати класифікацію відходів за Національним переліком відходів, обсяги, періодичність вивезення, вимоги до тари, а також обов'язкове оформлення первинної облікової документації (актів приймання-передачі із зазначенням коду відходів). Наявність таких договорів є головним підтвердженням легальності діяльності підприємства під час екологічних перевірок.

Тестові завдання

1. У чому полягає головна екологічна відповідальність транспортного менеджера на сучасному підприємстві?

- А) Лише у мінімізації витрат на паливо під час міжміських перевезень
- Б) Виключно у складанні щоденних звітів про пробіг автомобілів
- В) У комплексній організації контролю персоналу, дотриманні санітарно-екологічних норм та правомірному поводженні з відходами
- Г) У контролі за зовнішнім виглядом та чистотою кабін водіїв

2. Які обов'язки входять до системи внутрішнього контролю персоналу транспортного підприємства?

- А) Організація регулярних інструктажів працівників ремонтних цехів і водіїв щодо правил поводження з небезпечними речовинами
- Б) Контроль своєчасного приходу працівників на обідню перерву
- В) Організація культурно-масових заходів для колективу
- Г) Проведення щомісячних спортивних змагань серед водіїв

3. Яким вимогам має відповідати підприємство-підрядник, якому транспортний менеджер має право передати небезпечні відходи (наприклад, відпрацьовані олії чи акумулятори)?

- А) Наявність будь-якого вантажного автомобіля та мінімальної ціни за послуги
- Б) Наявність офісу в тому ж місті, де й транспортне підприємство
- В) Реєстрація у соціальних мережах як екологічної ініціативи
- Г) Наявність чинної ліцензії на провадження операцій у сфері поводження з небезпечними відходами та договорів із переробними заводами

4. Який документ є обов'язковим первинним підтвердженням легальної передачі небезпечних відходів підряднику?

- А) Усна домовленість по телефону
- Б) Звичайна квитанція про оплату готівкою
- В) Акт приймання-передачі із зазначенням коду відходів згідно з Національним переліком відходів
- Г) Фотозвіт розвантаження у соцмережах

5. Що входить до обов'язків транспортного менеджера щодо експлуатації інженерних очисних споруд (пісковловлювачів, сепараторів) на терміналі?

- А) Повний демонтаж очисних споруд у зимовий період для економії електроенергії
- Б) Фарбування зовнішніх стін споруд у яскраво-зелений колір
- В) Самостійне ручне очищення ємностей від нафти щотижня
- Г) Забезпечення безперебійної роботи комплексу, своєчасне вивезення осаду та контроль регламенту обслуговування

6. Які відходи у процесі своєї діяльності найчастіше утворюються на транспортному підприємстві чи терміналі?

- А) Тільки побутове сміття з офісів (папір, пластикові стаканчики)
- Б) Медпрепарати та шприци з аптечок
- В) Відпрацьовані моторні й трансмісійні олії, використані акумулятори, старі шини, мули з очисних споруд
- Г) Будівельне сміття від зведення житлових будинків

7. До яких наслідків для підприємства та менеджера може призвести передача небезпечних відходів неліцензованій особі («сірому» перевізнику)?

- А) До накладання масштабних штрафів, адміністративної чи кримінальної відповідальності та призупинення діяльності підприємства
- Б) До отримання премії від керівництва за економію коштів
- В) До автоматичного покращення екологічного стану регіону
- Г) До зниження податкового навантаження на автопарк

8. Яка мета ведення первинної облікової документації та оформлення паспортів на відходи на транспортному підприємстві?

- А) Реклама підприємства у місцевих ЗМІ
- Б) Виконання вимог природоохоронного законодавства та доведення правомірності дій під час екологічних перевірок
- В) Збільшення швидкості обробки вантажів на складах
- Г) Отримання знижок на придбання нових запчастин

9. Чому експлуатація транспортних засобів із несправними екологічними системами (каталізаторами, сажовими фільтрами) є порушенням посадових обов'язків менеджера?

- А) Це збільшує витрати часу на миття автомобіля
- Б) Це ускладнює пошуку паркувальних місць у місті
- В) Це ніяк не впливає на роботу підприємства
- Г) Це призводить до надмірного викиду шкідливих речовин в атмосферу та порушення екологічних норм

10. Яким чином менеджер повинен діяти у разі позаштатної ситуації, наприклад, аварійного розливу паливно-мастильних матеріалів на території термінала?

- А) Засипати місце розливу побутовим сміттям
- Б) Задіяти локальні ліквідаційні засоби (сорбенти, спеціальні мати) та дотримуватися протоколів реагування для мінімізації шкоди
- В) Залишити все як є до наступного дощу
- Г) Заборонити працівникам заходити на територію на кілька тижнів